

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Xaverius Thaumaturgus, Panegyricum Poema

Frizon, Léonard

Burdigalae, 1684

Xaverius Thaumaturgus, Poema Panegyricum Ad Celsissimum Principem
Ferdinandum Episcopum Monasteriensem Et Paderbornensem, Templi
Xaveriani ex voto Fundatorem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69047](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69047)

X A V E R I U S
T H A U M A T U R G U S,
P O E M A P A N E G Y R I C U M
A D C E L S I S S I M U M P R I N C I P E M
F E R D I N A N D U M
E P I S C O P U M M O N A S T E R I E N S E M
E t P a d e r b o r n e n s e m ,

Templi XAVERIANI ex voto Fundatorem.

FERNANDO partæ monumentum illustræ
salutis
Surgit; & inscripto Xaveri nomine, certam
Herois testata manum, propriumque favorem,
Sacra Paderbornæ conscendit ad æthera moles.
Qui nitor ille operis! quantum certamine pulchro
Materiæque artisque decus! quàm læta superbis
Omnia collucent opibus, quantasque per aras
Emicat augusto majestas ardua cultu!
Ast ego, quæ vulgi teneant spectacula sensus,
Turritos apices, patulæ testudinis orbem,
Marmora, & argenti diffusa aurique metalla

A

Nil moror, atque aliis vatam cantanda remitto.
 Jamque novos templi meditans regalis honores,
 Vocalem, æternam, phœbeâ in luce locandam
 Picturam aggredior, virtutum insignia & altas
 Herois pleno referentem carmine laudes,
 Diditæque attonitis rerum miracula terris.
 Ornatum dabit ipse suæ Xaverius ædi.

a Accipe, quas, Fernande, sacris ex ordine muris
 Appendi tabulas, claro miracula templo,
 Patroni decora ampla tui, pia dona clientis,
 Blandus ames, variisque expressa coloribus ora.
 Magnifico dignas agitasti pectore grates,
 Francisco ingentis voti damnatus, & ipsis
 Faucibus ereptus lethi: pro munere vivos
 Rite dicas animi sensus, operosaque signa
 Ævo transmittis, Princeps, attollis olympo.
 Splendida quæ tractum Paderæ monumenta per omnem
 Extuleras, jam mole novâ superasse triumphas.
 Pars operi accedat tanto, quæ parjete dextro
 Figatur tabula, haud simplex, neque conscia laudis
 Unius, & fati pandens præfagia magni.

b Nocte jacens fratris haud mollibus, aspera visu
 Mille haurit simulacra, vago producta teatro,
 Ac fortis Franciscus obit documenta futuræ:
 Qualia sæpe legas Divinis somnia chartis
 Mystica, venturosque procul monstrantia casus.
 Oceani immensi scopulosa apparet imago,
 Fluctibus atra tumens, immanibus horrida cetis.
 Desuper obductus nimbis incanduit æther;
 Fulguribus piceâ immistis caligine, & undâ
 Flammâque insanas visus glomerare procellas.
 Undique naufragia, & ponto sparsæ undique mortes.

a Icones, seu Tabulæ Poëticæ XV.
D. Xaverij clarissimas quasque res complexæ.

b Iconum Par primum. Tabula I.
Xaverius objectâ sibi divinitus laborum gravissimorum specie exclamat, amplius.

THAUMATURGUS.

3

Nec minor & terris latè squallentibus horror.
 Arida, hiulca siti, sævo plaga torrida phœbo,
 Quà calcanda via & largo sudore riganda,
 Prospicitur. trans & pelagus desertaque longè
 Littora, dissimili par inclementia cœlo.
 Informem nivium aggeribus, glacièque rigentem
 Ultima se porgit tellus, concretaque acuto
 Stagna gelu, fluviosque fretis torrentibus actos.
 Aëriæ insurgunt cautes, vallesque dehiscunt
 Præcipites: suâque abruptis fumantia saxis
 Viscera, sulfureosque eructant faucibus ignes,
 Tartarei ceu dira antri spiracula, montes.
 Tum rabidæ passim tigres, atque omne ferarum
 It genus; & rabie ante feras immanior omnes
 Barbara gens, tetroque Europæ discolor ore,
 Intentos arcus armataque tela venenis
 Objicit: & crudos acuunt condensa furores
 Monstra Erebi, tenebrisque agmen flammisque tremendum.

Omnia quæ vivis per somnum oblata figuris
 Instant Francisco: premit obvia turba malorum,
 Atque alia ex alijs mentemque animumque laceffunt.
 Corde tamen vigilans, nil cunctas ille moratur
 Terrorum facies: terræque marisque pericla,
 Infestasque Orci furias, vastosque labores
 Despectat: nec, quæ cervicibus incubat, Indi
 Deformis graviorque Ætnæo pondere moles,
 Magnanimum infregit pectus. Stat dura ferendo
 Vincere: longinquos jamnunc invadere casus
 Prægestit virtus: & quanquam oppressus, anhelans,
Amplius, exclamat pater, *amplius*. Æstuat igni
 Assimilis, nunquam saturo; & quacumque voraces
 Per segetem rapido, per silvam extendere flammæ.
 Pastu incensa fames, viresque augentur agendo.
 Sic inhians visis Heros, sic acrior ardet,
 Exuperansque avidis portenta minacia votis.

¶ Parjete in adverso templi jam lætior offert

¶ Tabula II.

Xaverius delicijs cœlestibus assuens, in has voces identidem erumpit;
 Satis est Domine,

A ij

XAVERIUS

Se, Fernandè, tibi species, & amica reposcit
 Lumina Franciscus; nocturnâ qualis in umbra
 Ibat amore pio flagrans, & fervida corda
 Vibrantesque oculos summo defixus Olympo,
 Istic sidereas, fulgentibus ordine turmis,
 Excubias æternæ aulæ, clara atria lato
 Perlegit aspectu; superæque obtenta Sioni
 Vela acie penetrans mentis, sacraria cœli
 Intima collustrat; patriaque in sede tuetur
 Regnantem, & famulo gratantem plurima Christum;
 Christiparamque, chorosque omnes atque agmina Divûm;
 Et jam crebra polo, quâ se Via Lactea ducit,
 Millia quæ puerûm sancto perfusa lavacro
 Præmississe juvat, niveis in vestibus Agnum
 Digna sequi, tot virgineæ decora addita pompæ;
 Ætheriamque novo Solymam impellentia cantu.
 Felices operæ fructus, cœloque repostos
 Thesauros, palmasque suas, sua præmia cernit.
 Numinis interea patiens quàm dulcia miscet
 Alloquia, & teneris Dilecto amplexibus hæret!
 O liquida, ô torrens Divini copia sensus!
 Pura immortalis prægustat gaudia vitæ;
 Et, *satis*, ingeminat, *satis est*. angusta laborant
 Pectora, nec cœlum capiunt. Aut tu eripe terris
 Deficientem animam, penitusque adjuuge volentem
 Alme tibi Genitor, vel inundans comprime nectar,
 Talia flammati blandâ vi concita cordis
 In cœlum jacula, & vivo se erumpere credas
 Ore pios inter gemitus, suspiriaque alta,
 Diductamque sinu tunicam. Sed talibus aures
 Intactæ dictis: oculos affatur imago,
 Delicias animi resonans, æstusque beatos.

d Exin bisgeminam decorandis adjice muris
 Effigiem, Princeps, Herois, & inclyta rerum
 Prodigia. *e* Hic sacras operans Franciscus ad aras

d Iconum Par secundum. *e* Tabula III.
Xaverius inter sacrificandum, &c. divinitus à terra extollitur.

THAUMATURGUS.

Mortalem stat supra: ipso jam corpore terram
 Spernit, & illapso suspensus Numine fulget.
 Ille etiam, dum triticeâ, mirabile, Christum
 Porrigit indutum specie, populoque ministræ
 In genua allabens, & inaspectabile Numen
 Infolito velut aspectans veneratur honore;
 Ipse humilem præsens attollit in aëra Christus.
 Nec non & silvis, captat dum mystica supplex
 Colloquia, arcanosque Deo conjungit amores,
 Exploratori per littora sola repertus
 Aëre sublimis, radiantiaque igneus ora.
 Nil terræ ignavo depressum pondere, corpus
 Ardua mens rapit, ætherias & librat ad auras.
f Altior hinc semet Xaverius, atque Giganti
 Par, navis per transtra, virum media agmina, sacros
 Incedit ritus agitans, lustralis & undæ
 Munera circumfert, animasque piantia verba.
 Spectant majorem solito, & mirantur amici,
 Agnoscuntque animi præcelso in corpore formam.
 Usqueadeo vulgi illa modum supereminet, ingens
 Illa viri virtus, quam nec capit unicus orbis!
 More g Giganteo exultans, per utrumque cucurrit
 Irrequietus agens, nec fulgure tardior, axem,
 Limite ab occiduo primos Titanis ad ortus.
 Haud illum rapida æquiparet vi Numinis actum,
 Qui Pellâ erumpens juvenis, trans Caspia claustra,
 Trans Nabathæa ruit victricibus arva farissis,
 Oceanum affectans, superosque invasit honores
 Post aras vani monumenta erecta triumpho.
 Herculeas ultra metas Xaverius ipso
 Emicat ingressu. Non impetus axe corusco
 Præcipitat solem ferventior: ulla benignam
 Nec latebra exclusit flammam penetrabilis astri.

f Tabula IV.

Xaverius inter lustrandos baptismo ethnicos ad Giganteam proceritatē exerscit.

g Exultavit ut Gigas ad currendam viam Eccl. psal. 18.

A iij

X A V E R I U S

Et gentes obitas quisquam, Christoque subactas,
 Tot dispersa plagis Xaveri grandia facta
 Includat numeris, cœloque educta trophæa?
 Tantum anni potuere decem, tantum unicus Heros,
 Quantum non delecta cohors, non secla facebant!

b Atque ea diversas aliusque idemque per oras
 Franciscus, Fernande, tibi spectacula præbet,
 Res ubi tranquillæ: medijs haud fecius armis,
 Inter & horribicos edet miranda tumultus.

z Aspicias Ulaten? vallo circumfidet hostis
 Callidus, averfis & fontibus improbus urget.
 Nec spes ulla supèr. Sævitur torrente sub æstu
 Asperior ferro fitis; atque extrema ferentes
 Victori cives adigit parere superbo:
 Ni solers urbi irrepens Xaverius, & quâ
 Auspice monstratur Christo via certa salutis,
 Regem adiens pluvias invito spondeat æstu.
 Vix, populo affuso, steterat venerabile signum
 Crux erecta foro; sudusque repente coactis
 Nubibus involvi & tenebris felicibus ær.
 Nec mora; supremo optatos discrimine solvit
 Ulatæ pereunti imbres gratissima cœli
 Tempestas, subitæque ruens fatalis aquæ vis.
 Et jam quem victrix defecit machina, Divûm
 Auxilio restincta fitis, decedit acerbis
 Respectans oculis præreptam inglorius urbem
 Hostis, & infusos alieno tempore nimbos.
 Ipse autem, mirâ gaudens ope, munera cantat
 Ætheria Ulates populus; pactasque capeffit
 Ante Crucem leges, pro libertate dicatum
 Servitium, placitos & Relligionis honores;

b Iconum Par tertium.

z Tabula V.

*Xaverius Ulaten urbem, quæ sitè ad deditionem adigebatur, pluviam fufis
 precibus impetrata liberat.*

THAUMATURGUS.

Præsentemque colit manifesto numine Christum;
 Cum Rege & lymphis tingi melioribus ardet.
 Sic adeo, referans cœlum, & pluvialia dona
 Eliciens, vatem expressit Franciscus Hebræum.
 Nec minùs ille sacro Thesbiten reddidit ultor
 Pectora inardescens motu, dum perfida justos
 Evocat in capita, eventu sed mitior, ignes.
 Maurica, tu scelerum inventrix; gens effera, & ipsos
 Impia longævos epulari assueta parentes.
 Xaveri tamen ipsa pio mansuescere cultu
 Docta, alacri jam læta seges suavisque colono;
 Gaudia inexhausto fundebas æqua labori.
 At Tolum, cœleste ausam rescindere foedus,
 Et Christi violare decus, perfringere signa,
 Non tulit; infandique exemplum criminis acer.
 Lusadùm instructis aboleri protinus armis,
 Et poenas jussit dare barbara corda salubres.
 Militis exiguus quamvis, populoque feroci
 Longè impar, validam contra globus impiger urbem
 Tendebat. Xaveri animos viresque maniplo
 Addidit hortantis fiducia. Nec sua desunt
 Præmia virtuti, & speratæ gloria palmæ.
 Dum supplex movet astra pater, fremit excita tellus
 Parturiens cladem insolitam; montemque propinquum
 Concutit, horrifono tonitrus imitata fragore.
 Illicet auxilijs emissæ ad classica flammæ;
 Et foedo cineres glomerati turbine, mistis
 Pumicibus, stravere solum: suffixaque passim
 Spicula vulnifici præacuto murice ferri,
 Ac cœcas Toli ante aditus congesta favilla
 Opprimit insidias; æquatis pervia fossis
 Mœnia dat, frustra que impostam collibus arcem;
 Jam summis extant vix propugnacula pinnis.
 Ergo foedifragam turbam, Christoque rebellem,
 Aut lapsu obrivit tectorum, urbisque ruina,

k Tabula VI.

*Xaverius precatione excitatis à monte ignibus, terræque motu vehementissimo,
 Tolum urbem Lusitanis facile capiendam tradit.*

X A V E R I U S

Incipitve malo pressam terræque animique
Disjecit tremor, ac Domini sub jura reduxit
Relligionis ovans vindex; vindexque salutis.

l Proxima dejectæ rursus monumenta triumphat
Inter Barbariæ, simulataque prælia victor;
Purpureumque Crucis gestans insigne, cruentis
Gentibus insultat. duplices pingentia muros
Respondent terrena armis navalibus arma.
Hinc Badagas, illinc Acenos, Fernande, furentes
Cognosce, & paribus spectandum utrinque trophæis
Franciscum, Ducis ætherii sacra bella cientem.

m Solus in adversos hostes armataque inermis
Agmina procurrit; Travancoridique paratum
Exitium, stragemque effuso Marte ferentes
Increpuit; validâ stupefactos voce repressit.
Et meruit, nil tela pavens infesta, timeri,
Ore minax, totaque ardentia fulgura fronte
Incutiens. Nec vox hominem, nec forma sonabat.
Confusam trepidare aciem, retroque ruentem
Aspicias; mixta arma armis, collapsaque tela.

n Barbaricas idem naves, spoliisque superbas
Christicolæ gentis, quàm splendidus obruit ultor!
Improvisus, atrox, ferro grassatus & igni
Dux Acenùm, savasque minas indignaque probra
Jactarat, pavidæ illudens populata Malacæ
Littora, succensasque rates: patriasque redibat
Successu tumidus prædonum exercitus oras.
Attonitos, bellique autor sponsorque triumphi,
Scilicet & vates, ingentibus excitat ausis
Lusadas, tenuique manu brevibusque phaselis

l Iconum Par quartum.

m Tabula VII.

Xaverius obviam Badagis progressus, hostilem solus exercitum vi specieque
divina sistit.

n Tabula VIII.

Xaverius navalis in Acenos expeditionis suscipienda autor, incensâ suppli-
catione obtinet prædicitque in concione victoriam.

Turritamque

THAUMATURGUS.

9

Turritamque sequi pugnaque laceffere classem.
Jamque procùl vasto concurrunt fluminis alveo
Adversæ inter se partes, densæque carinæ,
Dum Pater augustæ montanam Virginis ædem
Supplicibus celebrat votis, absensque sequaci
Mente juvat Christo devotam in bella Cohortem.

Rite Malacensem divina ad pulpita cœtum,
Sollicitos mulcens animos, orator habebat.
Ecce autem pugna ante oculos, & vivida rerum,
Intus agente Deo, species: picturaque motus
Quàm varios animo, varios ciet ore colores.
Ceu nova deprensens, stupet, ac sermone resistit
Incepto: fixusque, crucique aspectat in æde
Confixum mediâ Christum, jam non suus, acto
Longè animo; penitusque aliena, ignota, coronæ
Suspensæ canit, & miris vera implicat umbris.

Quanta per undosum moles se se invehit amnem,
Tempestaque virûm, tormentorumque procella!
(Exclamat.) Christi auspicijs interrita corda,
Ite, agite, ô fortes, Crucis ô vexilla secuti.
Tuque adeo, frange, Armipotens, frange hostica tela;
Eripe consilium, vim protere. Vulnera, JESU,
Ad tua respiciens, sacram tutare Cohortem.
Impia, crudelis, vesano turgida fastu,
Criminibus gens lata novis, te te illa, tuosque,
Christe, odijs armisque furens petit, ecce, clientes,
Conjurata pios Indorum excindere cultus.
Surge, Deus; causam ipse tuam, tua bella capeffe.
Irrita sacrilegæ nubes & machina partis
Detonet; excussus temerè nec perferat ictum
Vimque pilarum ardens letali sulfure turbo:
Extinctus fluvij pereat stridentibus undis.
Quam bene librato prætoria saucia jactu
Mergitur! At proceres (& o quis caput ille coronâ
Præcinctus?) medio luctantes gurgite volvi;
Vicinæ trepidare rates. Væ, barbara turba,

o Rex Pedavis, Acena Classi Præfuit.

B

Uni intenta duci, procerumque urgente periclo;
 Immemor ipsa sui, certatim incauta laborat.
 Excipere adnantes, obstructoque amne carinas
 Obliquas præbere. En, ut subeuntia velis
 Navigia incutiunt sese! longo agmine prora
 Puppæ insiſta hæret. Perge, & trepidantibus inſta;
 Turbatæ, inter se implicitæ classi irruere, miles;
 Verbera congemina candentum & athena globorum
 Fulmina; virtuti cedat furor, impetus arti.
 Naufragio latet unda, rubet spumosa cruore:
 Funereas fluvio atra rotant incendia nubes:
 Aëre mille necis formæ, pelagoque vagantur.
 Membra simul, simul arma virum truncata, per auras
 Pèrque undas ferri video. Silva horrida, mali,
 Fragmentis tranſtrorum, abruptis carbasa tonsis
 Mista natant. Bombo assiduo, clamore, tumultu
 Personat, & tantis disſultat motibus æquor.
 Vince, animosa Cohors, cui pugnas, Numine freta
 Vince Deo; Christi que memor, felicibus armis
 Sacramentum ingens & non violabile fanci.
 O acies! ô grata piæ spectacula cædis!
 Ah, ne Christiadas numero tamen obruat hostis.
 Bellipotens prohibe Genitor: tûque, optima Virgo,
 Præsidio tege, Diva, tuos, scutoque corona,
 O Domina, ô Victrix, Natumque inflecte precando.
 Atque hic illacrymans fractâ inter-voce-quietescit.
 Tum jactatâ super demittens brachia fessum
 Suggesti extremâ spondâ caput acclinavit.
 Dein, collecto animo, placidus læta extulit ora,
 Nec jam obscura sonans, & certa oracula fundit.
 Vicinus ultorem persensit Barbara Christum
 Gens, ait; & tenui nostris palma empta cruore.
 Quique hanc insanis percussam viribus urbem
 Tentare assultu nuper, ferro ausus & igni,
 Funditus opetijt: nec tantâ è clade superstes
 Nuntius innumeris Aceno de millibus ibit.
 At vobis parti decoris certissimus autor
 Mox aderit; prædâque gravis, divesque triumpho

THAUMATURGUS.

II

Classis in optatos referet se proxima portus.
 Jam meritas Christo læti persolvite grates.
 Talia præcinuit vates: sed reddere Apellis
 Ars nequeat dias vatis, Fernande, loquelas.
 Quod licuit; viden', ut sacro pendentis ab ore
 Concilij arrectos diffundant gaudia vultus?
 Parte aliâ, velisque tumens signisque refulgens,
 Publica Lusadùm cura, & victricibus armis
 Classis ovans, longo captas agat ordine puppes?
 Obvius amplexu, templo digressus ab alto,
 Excipiat reducem Mystes, doceatque catervam,
 Quem cruce protendit sublatum dextera Christum,
 Suppliciter colere; &, felix cui debita virtus,
 Exuvias Acenùm pompamque dicare triumphî?

p At nos ipse suo dudum Xaverius œstro
 Corripuit, sacrâque volentes abstulit aurâ.
 Belligeri moles operis, divina viri mens,
 Plurimaque eloquii tenuit cœlestis imago.
 Nunc varia indicio, quamvis & grandia, Princeps,
 Signemus brevior: virùmque evicta per undas
 Arma, ipsius atrox ponti vis fracta sequatur.

q Ut freta jam cœlo assultant, jam fracta revolvunt
 Sese erebo! confusæ undę pontique polique:
 Extincto merfa astra die; feralibus umbris
 Omnia inhorrescunt: fragor undique, & undique plangor.
 Crebra, invisa, minax, nimborum intermicat atro
 Flamma globo. Obnixos videas, & cardine ab omni
 Effrænos rapido bacchari turbine ventos;
 Atque ipsum credas convelli à sedibus orbem.
 Stat medios inter fluctus, atque imperat undis;
 Nutu bacchantes frænâ Xaverius Euros,
 Nubila dispellit cœlo, lucemque reducit:
 Composito ridere simul visa omnia mundo.
 Sive illisa vadis, scopulisve impacta carina;

p Iconum Par quintum.

q Tabula I X.

Xaverius mari imperans.

Bij

Solvit inhærentem saxisque & syrtribus alnum?
 Seu scapha ludibrium furibundæ abrepta procellæ?
 Ipse, vehens navi, cymbam regit: ipse vehentes
 Unâ absens præsensque levat linguæque manusque
 Præsidio; certoque biremim limite flectit
 Per tumidos latè fluctus, navique reponit.

Quid, quòd & incolumem, diffracta ubi puppis, amicum
 Promisso dedit, & fidâ servante coronâ,
 Quam rosa Virginei contexit Olympia cultûs?
 Franciscus placitum casti gestamen amoris,
 Nectere quam collo, Marianum insigne, coronam
 Assiduus; pignusque sui, nec-inutile donum
 Tradiderat, Regum cui cesserit aurea torquis,
 Et quæ amens inhiat baccata monilia luxus.
 Nec quenquam prædicta salus, spes hausta fefellit;
 Oceani quando securos pergere nautas
 Jussit, & invalidæ merces committere navi:
 Credere nec dubitant in aperta pericula vitam.
 Quin fragilem, & cursu quassam, putrémque senectâ?
 Præstite Francisco, quærunt conscendere puppim.

Quid referam vel compulsos in retia pisces,
 Depullas vel rure tigres? queis, nocte cruentos
 Excursus latè infestas agitare per oras
 Assuetis, ultro occurrit; sacroque ferinum
 Rore gregem lustralis aquæ pius expulit Heros.
 Sancia jam respirat abactis insula montibus.

⁊ Xaveri tacitos etiam sensere dolores,
 Jacturam & sarcire novo didicere natantes
 Obsequio. Testis Moluca per aquora Cancer.
 Cernis, uti emergens vicina ad littora certum
 Tendit iter, chelisque elatam sustinet uncis
 Effigiem appensi Cruce Numinis? Una voluptas,
 Una viro tutela, & acerbis gloria probris
 Hæc erat. Hanc pronus, nautas turbante procellâ,
 Dum pelago intingit, manibus violentia lævi
 Turbinis abstulerat, mediisque immerferat undis.

⁊ Christi crucifixi effigiem in mare delapsam à Cancro recipit.

THAUMATURGUS.

At desiderio moerentem, & multa gementem
 Solatur famulum Dominus, cancrumque profundo
 Excitat, amissum referat qui pignus amanti.
 Ergo ubi vix tanto ereptus discrimine portum
 Attigit, & solâ Franciscus inambulat actâ,
 Respectans pontum immensum, damno ægra recenti
 Corda gerens; videt optatum consurgere signum
 Paulatim, & cari vectorem appellere signi.
 Quis, Francisce, tibi subita ad spectacula sensus!
 Quàm pia lætitiæ perfudit copia mentem;
 Cùm tu signiferum æquoreum, quem Numen agebat;
 Te petere, & placidum coràm immotumque videres
 Expectare, sacrum tollat quæ dextera pondus!
 Extemplo genibus pelagi subsidit ad oram
 Ipse, comesque adstans lateri; oblatumque benigni
 Suppliciter donum excipiens Genitoris adorat,
 Complexuque fovet, delibatque oscula Christo.
 Jam, chelas postquam laxavit sponte tenaces
 Cancer; onusque suum, Divinum & pignus amicis
 Deposuit palmis, undosa in tecta recessit.
 Deliciæ ipsa viro, & magni Crux muneris instar.
 Annuit, egregioque indulfit largus amori
 Herois, Pater omnipotens; & fortia duro
 Providus exercens firmavit pectora casu.
 Grandibus ostentis pelagi, quæ plurima dexter
 Effinxit paries, adversam conspice partem
 Delubri, Fernande, tui, dignumque theatrum
 Spectatore Deo, & Superùm plaudente senatu.
 Naufragus Oceano, terni dum tempora solis
 Transferint, latè horrendis agitata procellis
 Continuâ sub nocte secat freta. Nil tamen Austri,
 Nil, spumante salo quæ mille natantia monstra
 Prædæ inhiant, movère virum. Sedet assere nudo,
 Ac pelagi immenso fervens Xaverius æstu
 Volvitur, assiduaque undarum aspergine rorat.

Tabula X.
Xaverius naufragus

Haud major liquido Alcyoni pax aequore constat,
 Quæ nidum in tenuem & mollem composita latebram
 Fertur aquis, dum blanda favet natura volucris,
 Lenes adspirant auræ, pura æthra nitescit,
 Astraque marmoreo rident geminata profundo.
 At mediâ tranquillam Herois corda quietem
 Tempestate fovent. animum defixit Olympo
 Certa Fides; tutoque velut jacta anchora portu,
 Inconculsa hæret spes & fiducia Christo.

Jam summis pendens præruptæ montibus undæ
 Sidera contingit, cœloque appellere gestit:
 Jam barathro præceps, immani gurgitum hiatu,
 Ad manes ruit, ac stygio propè mergitur Orco:
 Conscia nec tali intremuit discrimine virtus.
 Ventorumque inter fremitus, tonitrusque polorum,
 Fulminaque, & cæco confusa elementa tumultu,
 Dulcia divino vibrans suspiria amore,
 Imperium æterni majestatemque Parentis
 Pectore miratur securo, & cuncta cieri
 Numine gratatur; nutu maria alta supremo
 Attollique præmiquæ, & fræna audire procellas.

Sic fruitur mens sacra Deo, gaudetque periculo;
 Nec circumfusâ revocari à morte precatur,
 Ni gravior maneat casus. Majora pericla
 Provocat, & votis ardens audacibus ambit.

‡ Quæ nova se rerum, Princeps, quot constita palmis
 Scena aperit! u tristes passim, foeda agmina, morbi
 Diffugiunt, quacunque opifer Xaverius instat;
 Implacidis febres ardoribus, ulcera, tabes,
 Dira lues, tetro maculosum sanguine virus.
 Præonias agris non ille inventa per artes
 Pocula præbebat; sed quæ manantia tabo
 Membra vel aspectu horrificant, complexus, inharens;

‡ Iconum Par sextum.

u Tabula XI.

Xaverius morborum, Daemonum ac mortis Victor.

THAUMATURGUS.

79

Pleno avidus sanie ore bibit. Proh nectare dignam
 Ætherio linguam! miro securus amore,
 Queis virosâ fovens absterferat ulcera, lymphas
 Hausit, & ardenti medicans noxam abstulit haustu.
 Nam tali supplex quam non Xaverius ore
 Depositis exoret opem, placabile Numen
 Flectere amans, meritisque salutem accersere tantis?
 Ipsi etiam Stygiâ immanes ditio tyranni,
 Corpora queis hominum furiali stringere nexu
 Posse datum est, Francisci artes viresque tremiscunt.
 Nec tantum infernos valuit contundere fastus
 Dextraque voxque viri; sed tactu quidquid & usu
 Imbuerit, telum non eluctabile præstat:
 Ac pueris, arma intentant utcunque magistri,
 Ludibrio rabiem victi dat habere draconis,
 Splendidius gaudens hosti insultare superbo.
 Quot temere projecta solo simulacra Deorum;
 Indorum Pagodum, Japonum Xacæque Amidæque,
 Trunca jacent, cultusque profani obtrita supellex!
 Mors quoque Francisco abruptam summittere falcem;
 Reddere victori pallentes cogitur umbras,
 Exanguesque artus, & jam composita pheretro,
 Jamque elata domo, vel condita membra sepulcro.
 O quoties dextram senserunt funera, sortis
 Extremæ dominam, vitæque potentia verba!
 Stant oculis circum defixa animisque corona,
 Hic Paravi, hic Japones, turba hic conferta Malacæ;
 Mortuaque ad lucem revocari corpora gentes
 Obstupere. premit vocem stupor altus hiantum,
 Tollentumque manus, invisæque facta paventum.
 Conscia nunc demum, Fernande, hic corda moveri
 Haud dubites, antè implacidi, magnoque rebellis
 Francisco populi, & coelestia dicta negantis
 Auribus atque animis divina admittere jura.
 Nunc aliis, visu attonitis, æterna pheretro
 Parta salus; aliis tumulo vita orta recluso est.
 * Contra deserto moriens in littore egenus,

* Tabula XII,
Xaverius moriens

Ramalique casâ, Boreæque expositus & imbrî;
 Stramine vix duro fultus languentia membra,
 Decumbit mœstâ, heu, tabula Xaverius: igni
 Correptus pariter gemino, & confectus anhelat.
 Altera flamma animum, corpus flamma altera carpit:
 Illam amor, hanc febris succendit; & intima sævit
 Utraque vis, mortique operam connixa ministrat.
 Ah, quibus invalidus votis exæstuat heros!
 Singula quæ largo potuissent oppida fructu
 Non illaudatos almi satiare satores
 Eloquii; Goa, Cocinum, Madura, Cananor,
 Meliaporque, Tidorque, Malacaque, Mindanaumque;
 Saxuma, Amanguciumque, & quo non lætius uber
 Concepta arrisit Fidei post semina, Bungum,
 Totque aliæ sanctis excultæ moribus urbes;
 Primitiæ tantùm hæc avido simul omnia visa
 Francisco, levia optatæ libamina messis.
 Nimirum & solidæ, tot barbara nomina, gentes;
 Non Malabar, non Molucus, Jaique Malaique,
 Atque Acenûm regio, atque omnis Gangetica tellus,
 Taprobaneque, Ophireque, Macazarique recessus;
 Nec Japonum, Christi imperio jam obnoxia, regna;
 Mille, prius Fidei intactæ præconibus, oræ,
 Xaveri flagrans & inexsaturabile necdum
 Explerant operæ studium cælestis, & ultrâ
 Semper anhelantes animos, immensaque vota.
 Tantæ nil actum congesto frugis acervo;
 Tot centena virûm jam sacris millia caulis
 Addita, nil ratus; & Sinarum intentus agebat
 Quærendis Christo populis; atque omnia tentans;
 Carceris ac lethi sitiens, pia furta movebat,
 Hospiti inaccessos audax transcendere fines.
 Sinica quin etiam claustra emolitus, Olympo
 Mille alias raperet gentes, ignotaque regna;
 Lustraret rapido igne polos, maria alta remensus:
 Prodigiumque ingens Europæ redditus Heros,
 Quò Loiola parens alium revocabat in orbem,
 Iret per medias latè venerabilis urbes,

Undique

THAUMATURGUS.

17

Undique concursu celebratus & undique plausu :
Hesperiaëque suæ, jam noto major, amica
Subsidia, & numen præsens Oriente referret.
Occurrit vastis properata laboribus, & spes
Abrupit mundi, toties Mors antè fugata.

Sola adeo metam Heroi Mors, ultima rerum
Linea, præfixit. Post tantos ille laborum
Decursus, primo ceu carcere grandia cœpta
Rursum agitans, gemitu Sinarum limina pulsat.
Sed frustra. cadit antè aditum Cantonis: ut olim
Terræ in conspectu Moses, quam propter, Erythræ
Transmissumque fretum, & tractus squallentis arenæ,
Totque viâ exhausti civisque hostisque furores,
Sancia Franciscus moriens sic littora pressit.
Et nunc illa silet, miseris quæ lactea lingua,
Fulminibusque potens eadem terrere superbos.
Brachmanas, fraudum artifices, & Bonzia fudit
Agmina quæ toties docto certamine victrix;
Atque uno, simul instantis diversa, catervæ
Quæsita exolvit responso insignis; & omnes
Una sonans claro collectas munere linguas;
Pandere & arcanos sensus casusque futuros
Certa, silet. Quis jam populis cœlestia jura
Proferet, aut morbos furiasque expellet Averni?
Quis tempestates inimicaque tela refringet?
Occidit, heu, Christi præco, interpretique salutis
Gentibus, & vili infoditur neglectus arenâ.

Parce tamen, Fernande, graves agitare querelas,
Neu molli nimum sensu miserare jacentem,
Ægrum, expirantem; medicæ nullum artis opisque
Solamen; tenues, victus in munera, baccas.
Haud tua te fallit pietas, quæ conscia mentis
Ætheriæ, fortes patrio exercentis amore.
Invidiâ nec cœlum oneras. non casus agit res:
Certa, Deo caras, proprio fors ordine vitas
Et mortes fors alma regit. Proh Numinis alta
Consilia, ancipitesque viæ! miratus adoras,
Credo equidem, Princeps; & quæ non debita fata;

C

Non indigna tamen Francisco agnosce fateris,
 Providus ista suo moderatur numine Christus,
 Visus & ipse graves famuli sentire labores;
 Ipse laboranti similis, sudore cruento
 Quadrifidi signi; patria conspectus in arce
 Xaveri; duram quoties Oriente repostus
 Ille crucem, insudans operi, pro laude subiret
 Principis æterni, vivo confixus amore.
 Sanguineam optarat votis, terraque secutus
 Oceanoque necem: mortis solatia sicca
 Proxima, desertus, tugurique in pauperis algâ
 Abiectus tulit, & tacito consumptus ab igni.
 Hoc genus addeciuit lethi: stadioque laborum
 In medio, tanti sacro moliminis æstu,
 Pulchrum & dulce mori, vitamque impendere **CHRISTO:**
 Nec verò ingratâ nautarum à plebe relictum
 Destituere chori Superum, quos ille potentes
 Terrarum Genios, vigilesque à Numine regnis
 Præfectos, digno implorans celebrarat honore,
 Adfuit Aligerum cœlo delapsa caterva:
 Et quem virgineo florens in corpore virtus,
 Parque ministerium, atque humanæ agitata salutis
 Curâ virum sociat, morbi solantur in æstu,
 Franciscum puræ circumstant undique Mentes;
 Ambrosiæ invergunt laticem. Spirabilis Ardor
 Et Patris & Nati moribundum animavit; & aurâ
 Vatem afflans solitâ, diras torquere minaces
 Funestosque dedit juveni prædicere casus.
 Nec tu, Diva y Parens, addictum oblita clientem,
 Suffixique animam Christi exhalavit in ulnas;
 Turicremæ in cœlum qualis vapor evolat aræ.
 At neque pro Sinis fusi periere labores.
 Si non hospitibus valuît regna invia, Christi
 Legatus, penetrare, piove obrepere furto;
 Jam cœlo exceptus, precibusque urgere Tonantem

y *Sub mortem Xaverius has identidem voces emittebat;*
 Mater Dei, memento mei.

Assiduus, tandem referare impervia claustra
 Evaluit sociis vestigia magna secutis,
 Rumpere & intextos scopulis & montibus æquos
 Imperii muros, aulamque aperire Pequini,
 Et latè populis sacratam indicere legem.
 Tu consors, Fernande, operis; tu fortia corda
 Instruis aeterno regalis munere sumptûs,
 Xaverique tui coelestia perficis orsa;
 Indorum, Japonum, Sinarum instare saluti
 Fervidus: extremæque canent tua nomina gentes.

ꝛ Nunc age, littoream, Princeps, repetamus arenam
 Parte in diversâ muri, spatioque supremo,
 Raptim ubi congesto Xaveri cespite corpus
 Decubat, & justos elatum poscit honores.
 Non tamen omnino immemores, ubi solvere nautæ
 Instituunt; terræ mandatam pignus, edaci
 Calce superjectâ, invisunt, nuda ossa parantes
 Reliquiasque auferre, Indis carissima dona.
 Ecce a autem glebâ emotâ, capuloque relecto,
 Insperata, ingens sensusque animosque tuentum
 Occupat ostenti species, nil corpore læso,
 Nil habitu. Gratâ felicis imagine mentis
 Enituit spirans coelestia gaudia vultus.
 Cuncta exploranti respondent integra dextræ
 Succus habet solidos artus: insicta cruorem
 Plagula tentanti purum exhibet: ipsa quieti
 Mors placidæ assimilis: tum qui fragrantia vincant
 Balsama, divini membris efflantur odores.

Ergo omnes ruere in sacras, queis debitus æther,

ꝛ Iconum Par septimum.

Xaverii posthuma, æternaque Gloria.

Tabula XIII. *Honores à Deo & hominibus in India cæloque redditi mortuo S. Apostolo.*

a *Ejus Corporis, humo bis conditi vivaque calce operti, integritas mirabilis & fragrantia: ab eodem terra mariquei diffusa miracula; atque ipsi cultus exhibitus, Goæ præsertim.*

Communis patris exuvias; mistoque dolore
 Lætitiæque, preces justasque expromere laudes;
 Multa inculcantes sese, aspectabile mentis
 Virginæ merito corpus mirantur, & ultro
 Omnibus attritum pœnis innoxia membra;
 Quin etiam ferrato alienas verberare noxas
 Assuetum luere, & largos dare sanguinis imbres.
 Et vos. ô palmæ, labris petière, ministras
 Tantorum expertas operum; seu corpora sancto
 Ægrâ procuraret contactu; animasve piaret,
 Sæpè, salutiferâ populos dum spargeret undâ,
 Viribus exhaustus, longique tenore laboris
 Deficiens. Vos ore premunt, vestigia, & candor.
 Queis niveus, merces immenso reddita cursu est;
 Pontificis Christique alacer quo Nuntius almam
 Numinis Eo pacem circumtulit orbi.

Mox, vitæ instar habens, molle & tractabile corpus
 Exportant; rursusque injectâ calce, perennis
 Prodigii quæ materies decorisque, carinâ
 Dulce onus accipitur, pretio nec inane vehendi.
 Sinicus, horrificis creber sævire procellis,
 Agnovit dominum Oceanus, posuitque furorem;
 Substratis veneratus aquis imperdita letho
 Jura viri, & majus, vecti super æthera, regnum.
 Atque exin didicere feri mitescere fluctus;
 Nec typhon solitas ciet acto vortice clades.
 Jamque volans placido tranquilla per æquora flatu;
 Sacra Malaceni subiit ratis ostia portus.
 Aspicias effusos, Princeps, ad littora cives?
 Ut, quæ transversas nuper vesania mentes
 Egerat infandi cœco Prætoris ab æstu,
 Sponte suâ damnent; vivoque illata parenti
 Dedecora, eximio redimant in funera cultu?
 Atra lues dudum, Xaveri haud vana minantis
 Discessum excipiens, sceleratam iuvaserat urbem;
 Et populum depasta fames: nunc sospite mitis

& Quam speciosi pedes evangelizantium pacem! Rom. VI 11. ex Isai. LI 1. c.

THAUMATURGUS.

21

Xaveri adventu fugit utraque. rupta sinistro
Dissidio, jam facta novis stat gratia donis.

Sed vocat ulterior cessantes India cursus.

Una tamen senio puppis carieque peresa
Præbet iter. Felix nimium, quæ corpore Divi
Imposito secunda natat! jam pignore tanto
Cœli obstricta fides: præsens tutela reperta est
Hospitio, cultusque pii jam præmia constant.
Sponte fatiscens laxa compage carinam
Quippe suum servavit onus: discrimine summo
Bis trepidam eripuit, mediaque à clade reduxit.
Vel temere brevia invecam, penitusque tenaci
Impressam, hærentem, cumulo disclusit arenæ;
Exciit & tales violentum flamen in usus:
Vel rupi incussam cœcæ, clavoque revulso
Affixam expedit productum in transtra, saloque
Et cœlo ostensum Indigetis venerabile corpus;
Omnis cui circum lacrymisque effusa caterva,
Supplicibusque ardens sternebat corpora tædis.
Tum fragor auditus, quo discedentia apertam
Saxa dedere viam: tormento quantus adacto
Fit sonus, ærato cautes ubi dissiit ictu.

Hinc ratis explicuit Baticala ad littora cursum:
Quæ simul ac pignus, gazam pretiosius Indam,
Reddidit, immotas ultrò subsidit in undas;
Quo steterit, male-firma atque huic obnoxia sorti,
Præsidio, nunc maturam confessa ruinam.

Et jam Fama Goam antevolans (statione sacratam
Dum sedet, & justum emeritum sollennia corpus
Funeris expectat) non pullo sordida velo,
Luctifonam stridente tubam, nigrantibus alis;
Candida sed chlamydem, vibrantes aurea pennas,
Et læto vulgum ac proceres clangore ciebat,
Mira canens: magni exuvias Oriente relatas
Xaveri; vivam bis opertum calce, bis altam
Pressum corpus humo longos ex ordine menses.
At neque sarcophago exesum, nudamve repostum
Tabernaculum ullam traxisse ab humo, penitusque beatam

Morte recens visum; placidi vel imagine somni,
 Sanum incorrupto nitida sub vestis amictu.
 Nec semel & sincerum, & odorum membra cruorem
 Manasse; ambrosios coeli spirare vapores;
 Oraque fiderei formâ increviffe decoris.

His addit varios emensa per æquora casus,
 Ereptamque vadis fragilem scopulisque carinam;
 Corporis advectu pestemque famemque Malacâ
 Expulsam, & fractos vicina per oppida morbos.

Talibus ut patulas dictis Fama imbuat aures,
 Queis animos totamque incendit motibus urbem!
 Idem omnes cœlo rapit incitus ardor ab alto
 Patris in occursum. cupidus Xaverius implet
 Lusadûm, Indorum mentes. Spectata recurvat
 Forma viri, cœleste decus; virtusque laborque
 Nocte, die, incumbens operi: queis carcere clausos,
 Queis inopes, ægros, mediaque in morte jacentes
 Foverit officiis: servos amplexa benigno
 Cura sinu; rudibus doctrina impensa puellis;
 Blandaque, & asperfo gravitas condita lepore.
 Ignea vox, per templa sonans, per compita JESUM;
 Urbe repurgati mores; gentisque profana
 Millia quot numero haud licitum comprehendere, Christo
 Subdita; nec mundi contentus limite fervor,
 Post Japonas Sinarum avidus perrumpere vallum;
 Vaticanis sermonis honos, miracula rerum.
 Nunc ipsos cuncta ante oculos glomerata relucet;
 Corda pio inflammant celebrandi Herois amore.

c Ocyus instructis procurrit fervida lembis
 Hesperium indigenumque manus, lectissima turma:
 Remigioque instans, augustum visere corpus
 Accelerat, primaque Goam deducere pompâ.
 Tercentum numero Proceres vicina capeffunt
 Littora. Non sumptis atrum lugubribus agmen,
 Sed nitidus gemmis, auroque insignis & ostro
 Incessit flos ille virum: festoque paratu

c *Funus Triumphale. Pompa Goana multiplex.*

THAUMATURGUS.

Dulces exequias, & non lacrymabile funus;
 Supremos & more novo meditantur honores.
 Virgineo appulsi postquam coluere sacello
 Exanimem Franciscum, aucti pietate clientes;
 Littoreâ efferrî cernas statione, petitem
 Regali & circum facibus radiante phaselo.
 Hinc atque hinc, dextrâque novem, totidemque sinistra
 Navigium pictâ comitantur classe biremes.
 Quæ superinvehitur claris distincta manipulis
 Nobilitas, sacrâ micat ambitione colendi
 Indigetis. Puro flagrantem lumine ceram
 Strinxit quisque manu: faciemque imitantur Olympi,
 Concentus referunt; lapsu dum signa canoro,
 Nocturnæ liquidâ spatiantur lampades aethrâ.
 Ordine cuique sonant sua carminis arma biremi;
 Cum citharisque chorus vario modulamine vocum
 Cuique suus: læto responsant littora cantu.
 Ipse inter medios, pompæ caput, ire phaselus
 Altior, atque oneris tanti se efferre videtur
 Sensu lætus ovans, subter-plaudentibus undis;
 Vexillisque tumens leni fluitantibus aurâ,
 Totus inocciduis latè funalibus ardet.
 Attalico instratum, procul & spectabile corpus;
 Divitis umbellæ conopeique superbi
 Accenso tædis juxtâ rutilantibus auro,
 Eminent extractum puppi. Splendent freta longa
 Flammæ tractu, placidas formosa per undas.
 Quâ se classis agit, tremulâque à luce reident.
 Jamque Gox innumero collucet portus ab igni.
 Huc, studiis incensa, omnis ruit undique turba;
 Ut festo sonitu delubra per omnia signum
 Aëriis dederant crepitantia turribus æra,
 Cùm pelago adveniens erectæ apparuit urbi,
 Stellataque sacer præfulgens classe phaselus.
 Ipsam adeo gestire putes, Divoque propinquo
 Exultare suis emotam sedibus urbem.
 Morborum neque vis ægros, aut cura pericli
 Tardavit. Jam strata alacres, jam tecta relinquunt;

X A V E R I U S

24

Xaveri aspectu certam petiere salutem.

Advena nec civi, neque vulgo segnius ibant
 Purpurei proceres: & inundant littora gentes,
 Ore, habitu, linguâ variâ. tamen omnibus una
 Vox populis, Franciscus, & altæ publica laudis
 Materies: neque Lusitæ jam crebrior ipsi
 Ingeminat, quàm vel Mogori, Sinævæ Arabive;
 Quos & cunq̃ue Goam regnis commercia Eois
 Undique concivère. Sonat Franciscus ad auras;
 Franciscus terras, Franciscus personat undas.
 Multi etiam, quibus impatiens pia corda cupido
 Extimulat, dum lentæ impellunt marmora tonsæ
 In numerum, pompæque operosæ fercula ducunt,
 In freta profluere, sacram affectante biremim,
 Prensatamque semel, porrò affectante natatu.

O mihi si tantos animorum effingere motus,
 Aut tabulâ, Fernande, aut fas æquare camoenâ!
 Eminus, Oceano quàm longè intendere aperto
 Sese acies potis est, oculis inhiantia corda
 Sideream ardebant puppim; votisque vocabant,
 Metiri spatia aspectu, remosque morantes
 Increpitare avidi, plenoque effervere portu.
 Ast ubi littoreæ propiùs jam allabitur oræ;
 Pars humiles procumbere humi, pars currere in undam;
 Obvia supplicibus protendere brachia palmis;
 Dulcibus & lacrymis passim laudesque precesque
 Miscere; & facibus gestatis æmula corda,
 Corda pii sensu flammata liquefcere amoris.

Tandem ut depositum puppi stat corpus ab alta;
 Tum verò agglomerans toto se littore turba
 Fundere, compressa, obluctans, contingere sacrum
 Certantes manibus raptim labrisque pheretrum.
 Haud alia est facies vento incumbente natantum
 Camporum, alterno messis cùm impellitur æstu:
 Quotque maris, tot agunt populi se ad littora fluctus.
 Ac ni condensam immissus vim denique miles
 Vi perrumpat, & innocuis prætorius armis;
 Mille inter sese collisa obtritaque faustam

Corpora

Corpora funestent lucem. Discussa frequenti
 Turba satellitio, primoque à limine portus
 Vix demum laxata via est, spatioque recluso
 Cœpta per adstantes populorum utrinque catervas
 Augustæ series duci longissima pompæ;
 At non funeræ: nec pars vacat ulla dolori;
 Lataque magnifico splendescunt omnia cultu.
 Corporis elati, comitumque ornatus, & urbis
 Forma triumphalem ostentat clarissima pompam.

Quos patriâ amplexus curâ Xaverius olim
 Foverat, Indorum sobolem, pietatis alumnos;
 Ingenuâ pueri turmâ, candentibus apti
 Vestibus, anteibant: consertas flore coronas
 Frontibus, ac dextris oleas gessere virentes;
 Zachariæ modulis carmen retulere tenellis.
 Argento vexilla dehinc vibrantia & auro
 Suspice. Francisco acceptos duxere *d* Sodales,
 Prona malis tangi miserum, & succurrere corda.
 Tum queis Religio pariter nomenque decusque
 Addidit, & vario propriam discrimine sortem,
 Compositos duplici videas incedere versu.
 Mox alii, quotcunque aris Christoque ministros
 Sanctior addixit ritus, sollennia festis
 Albati inferiis celebrant, cantuque sonori.
 Candida sic coelo procedunt agmina, pallas
 Lacteus ætherii sanguis postquam abluit Agni.

Jam pompa in media carum & venerabile pondus
 Subvectant Ignatiadæ, sublime pheretrum;
 Aureaque indutum Phrygio velamina textu.
 Ponè subit pietate gravis, qui legibus Indos
 Frænat Lusitânùm *e* Prorex & fortibus armis,
 Xaveri egregio fervens Noronia cultu.
 Quem sagulis telisque cohors insignis euntem
 Stipat; & affusi Proceres, exercita bello
 Turma ducum, &, pacis queis credita cura, sequuntur

d Sadalitium misericordie.

e Alphonsus Noronia pro-Rege Lusitanie.

Civiles rerum, trabeata caterva, Magistri.
 Omnes, quam longus pompæ sese explicat ordo,
 Accincti facibus. Goa jam fulgoribus ardet,
 Concurſu fluitat populorum: obverſaque portu
 Mœnia, turritæ ſpeculæ, tecta alta laborant,
 Arctatæque viæ ſtipatis undique turbis.
 Cuncta nitet facies urbis, pictiſque fenestras
 Et tractus murorum ornant decora ampla tapetis.
 Frondibus omne ſolum & conſtratis floribus halat:
 Miſſilibuſque roſis irrorant deſuper ædes;
 Corporis & ſacri, dum compita luſtrat, ovantem
 Latè puniceis aſpergunt imbribus arcam.
 Nec minùs & crebris adolent ſuffitibus auras,
 Turæque odoratas volvunt & cinnama nubes.
 Sed qui jugis odor, nullaque imitabilis arte,
 Xaveri longè integro ſe corpore fundit;
 Panchæi nemoris, ſilvæ Gangetidis, omnem
 Aſſatum exuperat, ſenſuſque animoſque remulcet.
 Vimque ſalutiferam ſpirat, quâ protinus ægri
 Convaluere; oculis redierunt lumina cœcis;
 Purgati, quos foeda lues infecerat, artus;
 Et jam ſemianimis hærens, Mors victa refugit.

Hæc inter noto invehitur miracula templo,
 Ipſa in morte vigenſ, mirandum ante omnia corpus;
 Ornataque inſtans pompæ, ſacra limina nimbus
 Irrumpit populorum; avidaque cupidine ſancti
 Pignoriſ aſpectum violenta eſſagit alto
 Cum ſtrepitu pietas, & cedere neſcia turba.
 Verùm ubi detectâ patuit Xaverius arcâ,
 Qualiſ erat quondam, grato nec decolor ore;
 Acriùs hoc ſagrant, propiuſque accedere tendunt
 Unâ omnes connixi: & queis divina tueri
 Cominuſ ora datum eſt; porrectis tangere palmis
 Indigetem, admotas tactu ſacrare coronas,
 Aut raptis novuſ ardor agit diteſcere fruſtis.
 Protruduntque alioſ alii, prætentaque clathra
 Evertunt; nulloque moræ ſpectacula ſenſu
 Tanta oculoſ animoſque tenent. Quam limina circum

THAUMATURGUS.

57

Exclusus spatium vulgus laxæ ædis iniquo
 Æstuat, obsessosque aditus assultibus urget!
 Præcipuè læti cum grandia visa renarrant,
 Obviaque attoniti succendunt pectora testes.

Tres adeo soles adytis Xaverius adstans,
 Conspectuque acuens haud exsaturabile pascit
 Visentum studium, crescentesque implet amores.
 Usque sequax it turba; fluit refluitque per ædem
 Perpetuo euripo: cunctamque effusa per urbem
 Xaveri immensæ resonant præconia famæ.
 Et, collecta Goæ gremio, Magnum India Patrem,
 Applaudens gratansque, uno velut ore canebat.
 Ut Stygias jubare ætherio discussit umbras
 Gentibus Eois, scelerumque immania monstra
 Dextrâ idem linguaque potens victrice fugavit:
 Ut numeros unus partesque expleverit omnes
 Virtutum, inter se visas pugnare, sagaci
 Concilians formas prudentiâ: ut ardua fortis
 Moliri, prædura pati; sibi crudus & asper
 Ipse, aliis blandus; nec secius acer honoris
 Divini insurgens vindex, Tu Numinis ardens
 Oratorque actorque, & cœlo digna profatus.
 Nec te abjuncta loco, nec te summotâ latebant
 Tempore; pectoribusque imis abstrusa patebant.
 Tu Christi interpres, Divumque hominumque minister.
 Te cunctas versum in facies descendere ad ima
 Compellit pietas, dejectumque altiùs effert.
 Splendida Romani tu munera Patris, & amplæ
 Jura potestatis celas, majoraque summi
 Dona Patris: genibusque clientum advolveris ultro.
 Nec famulum gessisse piget. Tu mentibus ægris
 Corporibusque benignus opem, propriamque salutem
 Ferre vales: morbosque domas, Lethumque repellis
 Aut spolias, prædamque frementi deripis Orco.
 Ventorum, pelagique potens; sedare procellas,
 Quassare imperio terras, ac bella ciere
 In sacra armatos tremefactis montibus ignes,
 Naturæ das jura: Deoque intentus adhæres,
 D ij

Atque hominum simul omnigenos te effundis in usus ?
 Semper agens, semper collectâ mente quietus.
 Non tua, Xaveri, Europe, non te India cepit,
 Non Japonum tellus; animisque angustior Orbis.
 Salve magne virum, salve decus axis Eoi,
 Axis & Hesperii, lumen spectabile seclis:
 Quam toties urbem hospitio dignatus amico,
 Certus ama civis, populumque tuere clientem.

Tantam incomposito celebrabant carmine laudem
 Lusitadæque Indique: tamen decora omnia supra
 Corporis extincti fas immortale canebant,
 Felicemque Goam, sanctas quæ divite condat
 Reliquias foveatque sinu, venerabile pignus,
 Posthuma inexhausto fundens miracula cursu.

O quos, tanta micat jamnunc si gratia terris,
 Franciscus f referet cœlo redivivus honores,
 Corpus ubi æternum, superis & dotibus aptum;
 Hinc repetet! jam parte sui meliore triumphat,
 Ardua cum Virtus & Amor flagrantibus alis
 Ingentem ætherias animum transvexit ad arces.
 Tot meritis insignem animum, tot fortibus ausis,
 Atque Orci spoliis vastoque Oriente potitum,
 Rite coronavit, Divumque in templa recepit
 Gloria victorem, & Christi Præconibus altis
 Adjunxit, Thomæ geminum, qui primus Eoas
 Imbuerat diâ collustrans lampade gentes.

Ille etiam niveique gregis lectæque catervæ
 Pars, Agnum quocumque ducem inter amica sequentis
 Lilia pascentem, perque almi regna Sionis.
 Innumera albescunt puerorum examina g sancto
 Monte super, patrium queis eluit antè colorem
 Lustrans rore pio; atque immiti funere raptos
 Non questu miserans, at votis sæpe vocavit
 Dulces primitias agri Xaverius Indi,
 Lætius insertos flores stellantibus arvis.

f *Cœlestis Gloria Xaverii.*

g *Apoc. XIV.*

THAUMATURGUS.

Quàm blandæ aurito volvuntur in æthere voces!
 Facundas *h* infantum acuit Sapientia linguas.
 Et cui, jam partu meliore in secla renati,
 Omnia felices pueri debere fatentur,
 Quo grati excipiunt cantu, queis laudibus ornant
 Franciscum, æternâ secundum prole parentem!
 Ipse novum cãntare melos, solisque canendum
 Virginibus, nec Divûm aliis imitabile, gaudet.
 Et sibi consortem pariter chorus, ecce, piorum
 Occurrens Vatum, præfagæ mentis & oris
 Fatidici illustrem dono gratatur & usu.

Haud secûs & victrix acies, Christi inçlyta signo;
 Magnanimo Heroi coelestes obvia palmas
 Inclinant, qui pulchra ausi per vulnera legem
 Propugnare sacram, diro bacchante tyranno,
 Imbutamque recens jurati sanguine Testes
 Obsignare Fidem. Vos, ô fortissima corda,
 Mole brevis, sed laude capax, Manara *i* insula cœlo
 Eduxit, curis Francisci & munere felix;
 Proventuque ferax generoso insignit Olympum.
 Stant septingentæ numero, matrumque virûmque
 Sublimes virtute animæ, juvenumque senumque,
 Maturique Deo pueri, intactæque puellæ;
 Barbaries crudo quas messuit impia ferro,
 Barbaries, & natum atrox mactare, tyranni.
 Longè alio Princeps dignus genitore, superstat
 Non humilem turbam; atque alio jam splendidus ostro,
 Ipse suo trabeam lætus tinxisse cruore,
 Æterni fruitur sceptroque & amore Parentis.

Nec Manarâ procul, & Ceilanâ Principis aulâ,
 Confossus rigidis Badagarum Antonius *k* hastis,
 Dum Paravas obit assiduo cursu impiger oras,

h Sap. X.

i Manarenses Neophyti ab Jafanapatano Rege, in 'iisque filiis ipse Regis natus maximus, pro fide Christiana contrucidati.
k Anton. Criminalis, qui primus è Societ. Jesu vitam pro Domino effudit.

Xaveri imperiis actus; tanti ipse magistri
 Rite vias, duroque solo vestigia passim
 Fixa premens; dulcesque bonus defendit alumnos;
 Prodigus & vitæ pastor: nunc plurimus igni
 Sidereo, & radiis plagas rubet ille coruscis.
 Quem Loiolæâ ductorem à stirpe sequentur
 Mille viri, palmis omnes victricibus aucti;
 Præsertim largo quas efferet India partu,
 Et Japonum irriguo pinguescens terra cruore;
 Ac flammâ dubiam, favane feracior undâ.
 Semina Francisco tantarum debita laudum.
 Fronde triumphali per secula crescet Olympus;
 Crescet honore fator surgentis ad æthera silvæ.
 Quâ se cunque viâ Japonæque Indique per ævum
 Attollent cœlo; seu fortes morte cruentâ,
 Seu placidâ virtute pii: tot millia Divis
 Accessura, patrem agnoscent, immensa propago;
 Sidera quæ cœli, pelagi quæ vincat arenas.
 Abrami sortem referet: primosque rigentis
 Barbariæ cultus soboles gratata, perennem
 Francisco decoris cumulum, gemmasque coronæ
 Usque novas, astris saturæ præsignibus, addet.
 Jamque Sionææ cùm se arduus intulit arcu
 Spiritus Herois; multo quæ mystica proles
 Ipsius ad superas evaserat agmine sedes,
 Insolitâ admittit venientem splendida pompâ.
 Quid vos, Indigenæ cœli, queis plausibus, Alæ;
 Accipitis, mixtumque Choro datis ire supremo,
 Vobis assimilem, atque intacti labe carentem
 Corporis, & vivâ meritum hæc consortia flammâ,
 Æternum quâ semper amans pius arsit amantem!
 Túque adeo, Superûm Virgo Regina, Tonantis
 Alma Parens, suavem Heroï confessa parentem:
 Quâ duce corda alacris firmans, per vasta tetendit
 Oceani spatia; & terras penetrare repostas,
 Frangere Tartareos valuit Xaverius hostes:
 Nunc illum ætherio folio præcellâ volantem
 Suscipis; ac pleno satiandum Numinis haustu

THAUMATURGUS.

81

Sistis adoratae Triados penetralibus, altâ,
 Augusta, immensâ luce & caligine septis.
 Captare assiduo quam supplex rite vocatu
 Franciscus, mortalis adhuc, in vota solebat;
 Coram aspectanti similis, similisque fruenti;
 Jam nudo penitus claroque agnoscere visu
 Admissus Triada; & decoris l speculator aperti,
 Ipse coruscantem, ceu vivida solis imago,
 Numinis induitur formam; summosque refulget
 Coelicolas inter sanctum & mirabile sidus.
 Omnia quæ supera tabulae in regione biformis,
 Ætherii simulacra vides, Fernande, triumphâ.
 Interea elucent passim miracula in terris
 Xaveri; partosque sibi dum reddit honores,
 Immenso Deus accumulât nova foenore dona.
 Nec tumuli solum ex adytis & corpore sacro
 Manat inempta salus: florent cœlestibus ipsæ
 Haud minus effigies monstris. Scit parva Cotate,
 Quæ magnas sese famâ superextulit urbes.
 Memnonios illuc populos certissima traxit
 Morborum panacea, viri cœlestis Imago;
 Cui, lychnis infusa micans, vice pinguis olivi
 Ardet aqua; extinctasque accendens lampadas ignis
 Sponte sua, æternum Francisci illustrat honorem.
 Mitto ea, quæ dextrâ Herois per rura, per urbes
 Defixæ peperere Cruces. sanctæque, flagellum,
 Saxitiæ telum, & tactu quodcunque sacratum est,
 Corporibus læta afflictis medicamina præbet.
 Quin etiam, cecinit verax cui prospera vates,
 Emeritæ navis demum, atque impune solutæ,
 Fragmina securas pelagi fecere carinas.
 Nominis ipsius quàm vasta potentia, votis
 Per maria & terras pactam præstare salutem!
 Ægrorum quàm sæpe suos tabentibus usus

1 II. Corinth. III.
 in Nomine immortalis Xaverii, sacrisque Iconibus &c. crebra
 illustriæque per Indiam edita miracula.

X A V E R I U S

32

Restituit membris! quot inertis vincula linguae
 Explicuit; laudes mutò Franciscus ab ore
 Munificus gratesque tulit! Sub nocte videndum
 Quondam etiam cœcis sese obtulit ipse, coruscâ
 Luce favens, verbisque ultro solamen amicis
 Auxiliumque ferens. Deformi subter hiantes
 Fronte sinus, vacuas sedes, horrentiaque antra
 Implevere oculis nitidi subeuntibus orbes.
 Et sobolem steriles Divo debere fatentur,
 Et reducem vitam exanimés. Post fata superstes
 Indigetem regnare probat vis illa, malorum
 Omnigenûm domitrix; felicique auctior ævo.
 At mihi vel centumgeminas ora ærea linguas
 Si moveant, tractus Indorum effusa per omnes
 Xaveri benefacta, modisque insignia miris,
 Haud capiam; quas & volventia secula Divo
 Ingeminant resonas utroque à littore laudes.

⁂ Invidet Auroræ Vesper, sanctumque reposcît
 Heroa; & tanti fausto se luminis ortu,
 Caroque Europe Xaveri nomine jactat.
 Sed, cui non unus vivo suffecerat orbis,
 Unus bisgemino post funera sufficit orbi.
 Scilicet Indigetis populos vis mira per omnes
 Diditur; & Brasilos, Afros, gelidoque Bootæ
 Subjectos peragrat, primoque oriente refusa
 Largiùs Hesperios divino munere complet.
 Ille quidem patriæ decus & tutela Navarra;
 Nec non & varias Francorum Italûmque benignus
 Præsidio fovet ac meritis complectitur urbes.
 Parthenopæa tamen donis illustria, gentes
 Europæ ante alias, pompisque illustria regna.

⁂ Tabula XIV.

*Xaverii Mira per Europam Beneficentia & Celebritas, maximè-
 que Neapoli: cum aliquot in Herois Neapolitani gratiam editis
 per Orientem miraculis.*

Vos

Vos, o Calabri; téque, ó felix, cui maximus urbi
 Exiguæ assurgit merito Apenninus honore,
 Te, p Potame, appello. Quantis clarescere Divi
 Gaudes prodigiis, sacraque ab Imagine pendes!
 Ut morbos, Stygiosque fugat Xaverius hostes;
 Et, pictæ assimilis formæ, spectabilis albâ
 Sæpe in veste nitens, albumque ex æthere florem
 Virginei dextrâ gestans insigne pudoris!

Vidit & ætherio generosa Neapolis axe
 Delapsum Indigetem, crebrique exempla favoris.
 Una sed ante omnes geminum celebrata per orbem
 Xaveri species, mediâ jam morte q rigentem
 Mastrillum visentis, & alta ad cœpta cientis.
 Adstitit, & blandâ Marcellum voce vocavit,
 Marcellum ingeminans, cœlestis cominus hospes.
 Extemplo vocem accipiens Mastrillus amicam,
 Languida in abductam convertit lumina partem,
 Quâ sonus attonitas exilis venit ad aures;
 Atque ipsum pariter, jamdudum immobile, corpus
 Vi subitâ advertit. placido Xaverius ore
 Apparet, noto peregrinum indutus amictu.
 Nimirum, pictâ coram pendente tabellâ,
 Qualem ostendebat paries at plurima vultu
 Majestas, quantam haud ullo pigmenta colore
 Æquiparent, & non-mortalis forma reluxit.

Continuò arridens; age nunc, Marcelle, quid optas
 Cardine in hoc rerum? mors, an prius India cordi est?
 Divus ait; fortémque clienti in utramque parato
 Sic vivos instans acuit Franciscus amores.
 Ecquid in hesterno constat sententia voto,
 Carpere longinquos pro Relligione labores,
 Tendere ad Indorum, mea per vestigia, fines?
 Atque illi, memores animos studiique tenaces

o Imago Potamensis D. Xaverii, miraculis inclyta.

p Oppidum in Calabria Aponnino monti subjectum.

q P. Marcellus Mastrillus, à D. Xaverio derepente sanatus,
 & martyrio inauguratus.

Præstanti, jam conceptis ipse ardua verbis
 Vota præit sensim, queis Loiolæa Sodales
 Nectit Relligio, queis Divus & ipse, viator
 Dum terras colit, ista semel sacra fœdera votis
 Assiduè renovabat; & alto corde reposita,
 Et descripta manu, colloque appensa fovebat.
 Talia nunc, astris demissus, præcinit auspex
 Paulatim repetenti ægro cœlestia verba:
 Grandius & solitis votum, seque auspice dignum,
 Addit, Eoa sequi Divino littora missu,
 Ætheriam fuso mercari sanguine palmam.

Hæc ubi; tum iussas præeuntis ab ore magistri
 Suscipiens iteransque preces Mastrillus, & almâ,
 Unde hominum suspensa salus, ex arbore frustum
 Devenerans capiti simul admovet; & simul omnis
 Corpore dilapsus toto dolor: ultimus hæsit
 Spiritus, ac subito revocatum in pristina robur.
 Detrahit ipse sibi & capitis medicata revellit
 Tegmina Marcellus. nec jam vestigia plagæ
 Ulla super, casu immanis quam nuper acerbo
 Malleus infixit: Proregis ad atria, curæ
 Sacri intentum operis; contuso tempore & ictu
 Semianimum, informique cruentum vertice fudit.
 At neque jam sævo restat de vulnere livor.
 Ipsi etiam, inciso toties totiesque refosso,
 Ceu prius æquati cernuntur vertice crines.
 Jamque adeo, cui justa domi funesta parant,
 Craffina lux festas operantem vidit ad aras.
 Illicet, ut factum lætus mirabile rumor
 Distulit, ad templum totâ concurritur urbe.
 Insignem genere ac meritis, spectare valentem
 Funere Mastrillum ex medio; cœlestia visa
 Usque renarrantem Mastrillum audire cupido
 Undique agit plebisque avidas procerumque catervas.
 Arrecta auguriis Europa ingentibus adstat,
 Certa que venturæ capto jam pignore laudis
 Expectat promissa. Ergo per utramque profectum
 Hesperiam, Regesque virum populique frequentant

Officiis, devota sacris desponsaque tendit
 Victima non dubiam in cædem, palmaria fata.
 Et nos, auspiciis tantis, ac Numine certo
 Valentem, procùl aspectu, Fernande, sequamur.

Affiduis illum per terras ducit & undas
 Prodigiiis notum Xaverius. O, quibus ardet
 Mastrillus votis, quo nectare corda madescit,
 Dulcis ubi exuvias datur attrectare Patroni,
 Tabis & ignarum tantò post funera corpus,
 Extulit augusto quà se Goa mausoleo!
 Hic solidam argento curat fragrantibus arcam
 Relliquiis; &, quod Regina advexit Iberæ
 Donum, auro baccisque crepantem inducit amictum.
 Ipse autem fidâ securus Imagine pergit
 Xaveri, præsentem animo, mirisque faventem
 Auxiliis nactus per mille pericula Divum.
 Quos, tacitum oraclum, vario præfaga colore
 Signabat casus, divina evicit Imago.

Instantes pelago Batavos, pavidamque biremim
 Lusadum, jam jamque manu validisque tenentes
 Navibus, una minis armisque objecta repressit
 Effigies, tuto Marcelli sospita cursu.
 Mox & turrato dejecit monte feroces
 Mindanaos, altâ prædones arce timendos
 Christicolis; pugnamque inter, flammantis aheno
 Tormenti jactum ore globum, fulménque sine ictu,
 Signiferi innocuo Marcelli pectore frangit.

Tali præsidio non exsuperabilis heros
 Orbem lustrat ovans: necquicquam plurima ponto,
 Plurima turbantem terris, iraque frementem,
 Marcellus domitat Xaveri viribus Orcum.
 Ipse suis pugilem hunc animis & robore cœli
 Induit, armatumque suis virtutibus ornat,
 Heredem generosum acri sortitus amore
 Marcellum, inque amplæ consortia laudis adoptat,
 Suppositumque sibi legat Franciscus: & illam,
 Quæ sibi post tantos avido inconcessa labores,
 Marcello addicit venalem sanguine palmam;

Ipso aditu Japonum, primisque in finibus offert:

Aspice jam palo districtum, & funibus arctis
Implexum, prono Mastrillum vertice, & undâ
Ad nares immerso; ægroque animam ore trahentem.
Ut convulsa ruunt, revolutaque viscera, poena
Cum modus, erecto duplicant mox corpore poenas!

Huic alter succedit aquæ crudelior usus.
Mastrillum intendunt scalis; orique supino
Dira quater-centum cyathos manus irrequieti
Carnificis, quantos corpus capit, ingerit amnes
Interclusâ animâ; & venis præcordia ruptis,
Obruta perpetuo fluctu, miserè ebria anhelant.
Horrendum tumefacta, velut distenderet hydrop
Immanis, plenosque utres imitata rigescunt
Viscera, diluvio satura & prægnantia lymphis:
Spumosque ultro latices pleno ore redundant.
Tum tabulâ compressum urgent; subiguntque fluenta;
Antè infusâ, nigro foedè commista cruori
Reddere, perque omnes unâ ejectare meatus.
Heu Japonum rabies; priscisque ignota tyrannis,
Tartareo demum tormenta inventa furori!

Mastrillum nova seminecem feritatis imago
Poscit, atrox fovea; & jam exhausto corpore fractum
Suscipit, ast invictum animo, latumque per omnes
Raptari Heroem formas artesque dolorum.
Tortores rigido corpus circum omne rudentis
Multiplici obstringunt nexu, versisque tigillo
Suspendunt pedibus. Tenebroso carcere clausum;
Fulgere quem custos elatum aspexit in auras;
Prætores facie augustâ stupuere verendum;
Hunc tamen, hunc tetro, genuum tenus, abdere hiatu
Effossæque cavis terræ penetralibus audent.
Proh scelus! at menti interea sua gaudia constant,
Dum pendet corpus, Divum supera alta tenenti.
Nec caput in pronum sanguis defluxit & ora:
Et coeli instar habet, vivo, fovea atra, sepulcrum.
Quarto abstracta die tandem, & scrobis eruta cœca
Ferali ex latebra, surgunt victoris ad auras

THAUMATURGUS:

37

Corpora Mastrilli. neque enim sine sanguine lethum
Optatum venit, & prædictæ gratia palma.

Præsciis ipse olim, mox & lethalibus Heros
Addictus poenis; non hæc tamen aspera, dixit,
Vitam extorquebunt: qui limina pandat Olympi,
Barbarico suspensa manent ab acinace fata.

Evenit. gemino curvatus poplite, colla
Submittit gladio; & sancti carissima Patris
Nomina, bis, Franciscæ, piâ bis fervidus altè;
Xaveri, te voce vocat: seu summa ferentem
Auxilia assueto visu lætissimus haurit;

Seu tibi depositum fidus vitamque reponit,
Prodigio hæc olim servatam in munera vitam.
Spes sibi nec vanas cecidisse, & grandia rerum
Testatur promissa: simul collo excipit ictum
Ingentem, validum, ac diro stridore minacem;
Vulnere sed cassum. Quamvis certâ incidit acre

Cervici inflicto dextrâ, & penetrabile ferrum;
Illæsa penitus cervici ferrea cedit

Vis; solido ceu plumbum obtusum adamante, resultat.

Infremuit licitor, nisum indignatus inanem;

Rursus & intento subjecta in colla lacerto

Acrior insurgens, & ineluctabile ferrum

Fulmineo intorquet percussor barbarus ictu,

Ærea quo galeæ aut loriceæ robora findat.

Rursus & integræ cervici innoxia cessit

Ferrea vis. tantum summâ tenuis cute frictus:

Vix nota subrubuit meditata languida plagæ.

Hic verò obrigit monstris, pavitanisque satelles;

De cœlo veluti tactus, stupet. excidit ipse

Elusâ gladius dextrâ; veniamque precari

Concepto caput in sacrum pro crimine visus,

Marcelli jacet ante pedes; mortaliaque ausa

Damnat, & autorem sceleris, scelerisque ministrum.

Respicit attonitum Marcellus, & ore sereno

Carnificem hortatur. Positâ formidine jussa

Perfice, ait: capitis nostri permissa potestas.

Quo monitu firmati animi; ceu jura remittat

X A V E R I U S

37
Ipse sua, & eadem veniâ dignetur iniquam,
Quem ferro violare nefas: gladioque recepto
Barbarus Herois facili caput abscidit ictu.

Ille cadens, morbo emissum, jam nobile letho
Votum explet: quàmque haud licuit sermone profano
Per Japonas vulgare, docet sancitque ferendo,
Ac toto obsignat Divinam sanguine legem.
Et linguâ J E S U M, linguâ moriente M A R I A M
Verba sonant suprema; sonumque accepit Olympus.
Contremuit tellus, quali prius excita motu,
Captus ubi Pater, & scelerata in vincla petitus.
Nec frustrâ. quippe & justo concussa tremore
Corda virum, & Christi percussæ numine mentes:
Xaverique unâ Mastrillique inclyta fertur
Gloria bisgeminum, famâ sociata, per axem.
Et jam cuncta Deo meritas canit India grates,
Hesperiazque urbes festo gratantur honore.

Præcipuè insignes agitat, pia gaudia, cultus,
Marcelli patria, & peregrinæ laudis origo,
Parthenope; ingentis Xaveri ingentia dona,
Clarâque coelesti referens miracula viso.
Hanc, semel eximii imbuerat quam luce favoris,
Urbem exinde fovens, spectacula in ampla theatrum
Esse dedit, cumulatque sequaci munere munus,
Ille olim certâ Mastrilli ex morte recepti,
Dehinc populi exitio rapti sospesque paterque.
Hinc quoque Xaveri, pingo quas carmine formas,
Splendida r prodigiisque ferax augebit Imago.

Nube super croceâ, phœbeo clarior astro,
Diva sedet puerum Genitrix complexa Tonantem,
Aligeræ in medio, templi ad convexa, catervæ.
Pars citharas plectro, digitis pars nablia pulsant;
Carmina pars linguâ, sed nulli audita profano,
Cantant, Virgineas laudes, & Prolis honores
Bisgenitæ, æternæ. Corâm Xaverius aris

*r Imago D. Xaverii in templo Societ. Jesu Neapolitano.
quæ crebrâ vultûs mutatione pestem urbi prænuntiavit.*

THAUMATURGUS.

34

Affusus; qualis noctemque diemque solebat
 Suppliciter Christo & magnæ apparere Parenti.
 Fortè oculos carâ defixus Imagine cultor
 Xaveri, speciemque novam spirantiaque ora
 Cernit, & incertos vultûs errare colores.
 Miratur, testesque adhibet. trepidantibus hærent
 Cuncti animis; densosque ciet fama undique cives.
 Francisco suspensi inhiant. jam pallida præfert
 Ora metu; rubet accensâ jam concitus irâ;
 Jam multo assimulat durum fudore laborem.
 Instabilis facies, risu mox læta decoro
 Explicuit sese: mox largo lumina fletu
 Manant; & coelo nunc se miseranda, precantum
 In morem, attollunt, nunc sensu urgente doloris
 Dejecere solo. Tum mentes occupat horror
 Spectantum, juxtaque sibi patriæque timentum.
 Nam vaga quid tabulæ species? quid scenam inatur
 Versicolor, vivo pictura exercita motu?
 Nec breve portentum; concurrentemque moratur
 Effigies vulgum ac Proceres, mutabilis ultro.
 Quin miræ obducto varii velamine formæ
 Translucent habitus, terrorisque extat imago.
 Eventu funesta gravi probat omina pestis.
 Deliciis, opibusque & nobilitate superbam
 Parthenopen, heu, quâ temerati Numinis irâ
 Corripit, & quantâ deformat clade, sepulcro
 Jam similem, vastaque suorum strage sepultam!
 Nil medicæ juvere artes; humanaque cessant
 Præsidia: ætherii spes est super una favoris.
 Ergo quem nuper vatem sensere malorum,
 Monstratis orare malis suprema vicissim
 Auxilia instituunt, votisque accire salutem.
 Ut quondam sitis ingentem cum dira catervam
 Vectorum, & lymphâ defectos simplice nautas
 Ureret, ah, placido nimium & torpente profundo;
 Franciscus socium, navi tum vectus eadem,
 Sollicitus turbæ in rabiem miserescere agenda;
 Quas pelago immites hauriri jusserat undas,

X A V E R I U S

In gelidi vertit prædulcia pocula fontis:
 Et longè sparsas Eoa per oppida miri
 Posthac relliquias laticis vertère medendi
 In varias, alia ex aliis miracula, formas,
 Sic tristes Divus lacrymas & amara dolorum
 Leniet; infando mutabit gaudia luctu.

Haud temere concepta animis fiducia gentem
 Erigit: ac primùm Indigetem privata benignum
 Agnovit passim pietas. Seu tangit imago
 Xaveri, seu membra linit moribunda petitum
 Ipsius ante aras oleum flagrante lucernâ;
 Seu prece subsidium nudâ cœleste vocatur;
 Certus adest Opifer, sævumque ignita tumorem
 Continuò posuere, nitentque valentia membra.
 Publica dein pietas magni sub vindicis umbram
 Confugiens, Franciscum ambit, priscòque Patronum
 Adlegit Indigeti; / cuius victrice profusus
 Morte cruor, longoque jacens concretus ab ævo,
 Et vitreâ ampullâ miros servatus in usus,
 Utcunque accessit capiti, se sponte resolvit,
 Purpureùm ebullire recens à vulnere visus.
 Stragem agris, terrorem urbi cineremque Veservo
 Immittente jugo piceæ inter fulgura nubis;
 Torrentes flammæ, cœcoque fragore ruentes
 Caris Parthenopes defensor mœnibus arcet.
 Nunc illo undantis latè per amœna locorum
 Turbine sulfureo montis, rapidoque tumultu
 Haud levius miseris fatum & præsentius affert
 Tempestas cœli vitiato noxia tractu,
 Ardentisque lues spargens contagia morbi.
 Hanc tibi commissis depellere civibus, alter
 Tutor t adorantum Procerum populique clientis,
 Accelera, Francisce: & quas portendit Imago
 Jam tua, fatales procura mitior iras.
 Talibus aggreditur, votoque Neapolis altum

*(D. Januarius Episc. & Martyr, Neapolis Patronus.
 & Neapolis Patronus cooptatus Xaverius.*

Magnifico

Magnifico exorat Custodem; & pacta benignam
 Pauperis hospitio turbæ curamque domumque,
 Ipsius inscriptam Francisci nomine sedem,
 Optatum dono sacra per commercia donum
 Elicit, ac latos voti jam sospita fructus.
 Urbem quæ sævâ confectam pestē dicavit
 Xaveri patrocini, notoque favori,
 Fortunata dies, sollenni conscia voto;
 Votivos eadem cultus superasse merendo
 Vidit, & incensam Divum restinguere pestem.

Hospitium infelix ægrorum, ac lugubre tectum
 Stabat funereæ sub mœnibus urbis; & atras
 Ante fores stabulans Terrorque Horrorque fremebat.
 Intus acerba lues, & strata natantia tabo;
 Insanique habitant æstu torrente Dolores.
 Jam letho propiora & quater-centena jacebant
 Corpora; flammatis sparsi bubonibus artus.
 Ecce autem subito cunctis averfa propinquæ
 Mortis atrox facies; cunctis absterfa repente
 Ulcera: tum diri membris cessere dolores;
 Invalidis sua vis, putribus sua reddita forma.
 Nativus tantum sanos calor obtinet artus;
 Corporaque instaurans, vitali fomite regnat.
 Protinus &, miseram dudum grassata per urbem;
 Pestifera absistunt totis contagia muris.
 Sensit Parthenope voti rea, grata salutis;
 Jamque opis expertæ merito pretioque Patronum
 Insignem, æternis gaudens adscribere fastis.

Quàm lætas resonant grates fulgentia templa!
 Ipsaque jam templi in faciem conversa paratu
 Eriget urbs, jam sacra, novo: luctusque recentes
 Oblita, ac veteres tendens evincere pompas.
 Nec modò textilibus pannis, Phrygiisque tapetis
 Circum amplas velata domos, & murice tincta

u Quo die votum à Sanitatis Prefectis nuncupatum de
 Xaverio Patrono adsciscendo, quotquot in Nosocomio decumbebant
 peste contacti, subito omnes persanari fuere, ad quadringentos

Splendescit; purasque faces vigilesque lucernas
 Æmula sideribus claroque accendit Olympo:
 Crebra sed instruitur, p̄rque omnes machina vicos
 Consurgit; maria ac terras, sparsosque per orbem
 Xaveri immensos referens, opera alta, labores,
 Et picturatas variâ sub imagine laudes.
 Illic, cœlestes iras qui temperat Arcus
 Infringitque minas, & blanda pace renidet,
 Furva colorato {describit nubila tractu,
 Idem augur pluvia, tempestatisque serenæ.
 Haud aliter, quorum prænuntius, ipse malorum
 Depulsor, mœstam recreat Xaverius urbem:
 Quam lacrymosa luem Divi intentavit Imago,
 Nunc abolet tutela, & amicæ gratia curæ.
 Hic, qualis Mastrillum adiit lethoque redemit,
 Qualem & Parthenope celebri coluisse figurâ
 Conscia amat; peregrini habitu descendere cœlo
 Visus, & Aligeri gladium jam cæde rubentem
 Ultoris frænare, piaque avertere dextrâ.

Centum aliæ Divi species, insignia centum
 Collucent; quot virtutum decora inclyta, quanti
 Contextus factorum, & quæ gemino edita mundo
 Donis certantes implent miracula terras.
 Præsertim, ut turbæ bis se pater optimus agræ,
 Pestiferoque ic̄tæ morbo, devoverit ardens
 Obsequiis; placidus ter pestem extinxerit Heros.
 Tergeminæ, Nympharum instar, cœlestia formæ
 Munera gratantur, populis exacta venena.
 Vertice turrigeram demittunt supplice frontem;
 Veste in barbaricâ, atque Indi ferrugine vultûs
 Hinc Manara, & similis formamque habitumque Malaca;
 Pulchrior hinc faciem, atque Italam circumdata pallam,
 Et quondam hospitio dignata Bononia magni
 Vindicis, in sacrâ ceu proludentis arenâ:
 Quas pesti eripuit gentes servator acerbæ
 Franciscus. nunc & parili comes addita dono
 Parthenope, dignos Patrono exquirat honores.
 Illius, eductum, propriâ, quod sede refulget,

Siguum augustum, ingens, gazaque Orientis amictum,
 Principis infertur templi exultantibus aris.
 Inde per ornatam studiis certantibus urbem
 Lustrali vehitur pompâ. Dux martia signa
 Assuetus regere, & iussis agitare cohortes;
 Amplum, Xaveri quo vivida lucet Imago,
 Vexillum gerit ipse manu: cunctique sequuntur,
 Ordine quisque suo, series immensa, dicati
 Numinis in cultum & cœli commercia Mystræ.
 Albati agglomerant sese, stipantque Sodales
 Indigetis simulacrum. onerat circum Indica gemma,
 Sacrum umbella micans superimminet aurea pignus.
 Post generosa manus, censuque illustris equestri,
 Sexcenti incedunt proceres, facibusque coruscant,
 Militiæ clari titulis, simul urbe potentes:
 Perque vias, per templa, calentem volvere turbam
 Exundans latè populus. Cœlestis ubique
 Splendor, ubique pio regnans opulentia luxu.
 Ingeniique manusque exercuit alma laborem
 Religio, latusque operosis molibus Artes.
 Passim aræ, passimque chori, Xaveria facta
 Qui celebrent: nec non templis quassa omnibus aræ;
 Bellicaque aræ tonant, ac pulvère feta nitrato
 Ingeminant tormenta: & quæ spectanda plateas
 Insedit legio, Paci famulantibus armis,
 Condensò strepitu cannas displodit ahenas.
 Nunc & castra tenet Pietas, & nata cruenta
 Tela virum cladem meliores vertit in usus.
 Barbariæ aeterno domitori, atraque fuganti
 Cum Furiis pestes, Heroi inscripta trophæa,
 Per fora, per vicos, attollit, & ipsa benigni,
 Quanta est, Parthenope Xaveri salva trophæum.
 Turbidus incassum contractis nubibus Orcus
 Egregium pompæ Francisco invidit honorem.
 Ipse sui ex alto latus spectator honoris,
 Nubila jam foedos minitancia civibus imbres
 Disjecit, cœloque dedit gaudere sereno.
 Xaveri lux illa fuit. Tresque ordine noctes

Compita Parthenopes hilararunt omnia, & umbram
 Mille simul vicere rogis ardentibus ignes:
 Igne coronarunt stellantem lampades urbem,
 Artificum toto volitarunt aere flammæ,
 Multiplices actæ in formas: vibrantibus illæ
 Assimiles colubris, candentique æthera flexu
 Descripsere; vagos aliæ finxere cometas,
 Crine sed innocuo rutilos, ac splendida monstra.

Circumvectatum sancto, Fernande, triumpho
 Postquam ædis gremio simulacrum arisque resedit,
 Tollitur ætherias præan divinus ad auras.

Xaveri octonas exin præconia luces
 Personuere: sacræque exordia laudis ab alto
 Imbuit Antistes, facundo gemmeus ore;
 Et fortunata Patronum clade repertum
 Lætitiæ interpretis gratatur publicus urbi.
 Auribus excipiunt avidi, & nova munera cives
 Congerere assidui, proprias ex ordine pompas
 Ducere ovant, coetuque aras celebrare perenni.
 Argento lychnos solido, solidoque coronas
 Argento accumulant: & quot regionibus ingens
 Parthenope distincta patet, vexilla Tribuni
 Et bombyce ferunt totidem circumflua & auro,
 Fassa clientelam, Tutelarique reponunt.
 Grandius, augustaque faventis Imagine Divi
 Vexillum, & fulvo radians insigne metallo,
 Præfecti appendunt memores, discrimine tanto
 Queis populi mandata salus; templique coruscâ,
 Servatæ monumentum urbis, testudine figunt.
 Annua cum redeunt Xaveri festa, Patrono
 Debita magnificæ redeunt sollennia pompæ.

x Hactenus, ô Princeps, adversis mutua venit
 Parjetibus Tabula, & pictos æquavit honores:

x Tabula XV.

*Ferdinandus Episc. ac Princ. Monast. & Paderb. æger summo
 vitæ discrimini ereptus nuncupato de fundanda Basilica Xaveriana
 voto.*

THAUMATURGUS.

45

Hinc atque hinc longo septemplex ordine rerum
 Comparibus miranda dedit spectacula formis.
 Ultima nunc, exorsque, tibi se debet Imago
 Ante omnes, Fernande, aditus quæ rite sub ipsos
 Delubri figenda tui, partem una tenebit
 Magnificæ extremam justo discrimine molis.
 Hic Divi nova dona, & opis miracula fulgent;
 Hic tibi parta salus. En, ut delapsus Olympo
 Gestat vitali felicem ex arbore ramum,
 Ambrosiâ madidum; suavisque aspergine roris
 Lethiferum extinguens ardorem, æstusque malignos;
 Depositum relevat corpus, redditque saluti!
 Nec tibi parta salus uni: tecum, Inclyte Princeps;
 Et Padera, & dulcem recipit Mimigardia vitam.
 Castalias unâ revalescere sensimus Artes.
 Pulchrius æternæ fundamina jacta salutis
 Gratantur simul Arctoi, gratantur Boi.
 Quàm bene, Christiadas Latia qui a Præsul ab arce
 Temperat arbitrio & sanctis moderatur habenis,
 Ipse suas, Fernande, vices tibi credidit ultro,
 Providus & Septem jussit dare jura Trioni!
 Ah, miseras gentes, quas impius abstulit error,
 Dispersas ut oves longeque per avia raptas,
 Sollicito, custos veluti communis, amore
 Aufonii revocas antiqua in septa Lycæi.
 Bisseptem b accinctos, Boreæ qui regna peragrent
 Assiduo excursu, mirâ pietate maniplos
 Instituis: curâque acer sumptuque benignus
 Fortes emittens operas, ardentia corda
 Provehis Oceani extremas glacialis ad oras.
 Idem; & longinquas, Rex ô venerande Sacrorum;

a Apostolicus Vicarius Generalis per Septentrionem ab Innocentio XI. creatus.

b Ad sacras expeditiones, sive Missiones Apostolicas XIV. in omnem ferme Septentrionis partem annuos census egregia religioſaque munificentia conſtituit.

Porrexisse manus primum effervescis ad c Eurum:
 Sinarum Japonumque plagas penetrare paratos
 Instruis auxilio, quos Loioleia talem
 Militia audentes socios formavit in usum.
 Xaveri bene gratus opem testaris; & alto
 Munere servatus, cœlestia dona rependis,
 Præmiaque & vitæ fructus persolvis opimos.
 Non unâ tu mole operis, tectique sacrati,
 Regifico monimentum educis ad æthera sumptu:
 Nec lapidis gaudes, auri sed divite jactu
 Construere innumeras Auroræ in finibus ædes.
 Hortatu d valido stimulos currentibus addit
 Docta eadem, quæ larga manus generosa per orbem
 Charta volat: quâ fidereæ sapientia mentis
 Spirat, agit vivas animi pia littera flammæ.

Ite, animæ ingentes, Christo jurata caterva;
 Ite, viam quâ pandit opum jam splendidus usu
 Fernandus, claræ præsens & imagine vocis.
 Felices vobis Zephyros, cursusque secundos
 Conciliat; Superis vota in pretiosa vocatis.
 Jam qui fecundæ e superexpatiatus aquarum
 Spiritus incubuit moli, cùm prima foveret
 Semina Naturæ, mundique excluderet orbem;
 Adspirat vestro sublapsus ad ima labori
 Pectora, & arcæo versas dat flamine mentes.
 Vos & materno respectat candida vultu,
 Diva potens cœli, Virgo, Domina illa profundioribus
 Stella maris, nullamque f trahens ab origine labem:

c Missionem quintamdecimam, ad operam Sinarum Japonumque
 conversioni dandam, in amplo benignoque in perpetuum reddito
 fundavit.

d Eximiis litteris, & Romam & ad Sinas usque scriptis, in-
 censum gloriæ divinæ studium Ferdinandus exhibuit.

e Gen. 1. *f* Princeps de constitutis Missionibus agens, cùm suis in litteris
 instrumentisque foundationis crebram Deiparæ faciat mentionem,
 eam Immaculati laude Conceptus ornare assolet.

THAUMATURGUS.

71

Quâ pius Evigenas ante omnes laude beatam
 Furstenbergiades memorat, summamque Patronam
 Xaverique suamque; & primæ à Numine Matri
 Rite dicat pendenda sacro stipendia bello.
 Nec non Aligeri, rerum queis credita cura
 Atque hominum, Christi ardentis ad iussa ministri,
 Innocuo faciles præstabant æquore cursus-
 Prævius, en, gemino Thomas, Xaverius, astro;
 Cultores & uterque suis dux advocat Indis.

Cernite maturis *g* albertia messibus arva,
 Ingenui agricolæ, falcemque vocantia regna;
 Cernite piscosos verrentia retia tractus.
 Ecce autem prædæ *h* Socii gravitate laborant;
 Consortesque cient opera ad pulcherrima dextras.
 Supplex ipsa manus vobis procûl India tendit,
 Nigra, sed eniteat lymphâ quæ tincta salubri.
 India suspirans, & gazas inter egena

(Quas petit, heu, tantis pelagi terræque periclis
 Imperiosa lucri & nunquam exsaturata cupido)
 Poscit opem, sanctique aperit commercia quæstus;
 Et vitæ impensâ dignas pretioque parari
 Sponte dabit merces, animas sectantibus, & quas
 Ipse suo gemmas emit jam sanguine Christus,
 Olim & thesauris quas vindicet aureus æther.

Ulterius, palmis fecunda & opima cruore,
 Offert se Japonum regio; quæ cuncta piorum
 In clades elementa adigens, jam corpora lento
 Tosta rogo absomit, jam dirâ ingurgitat undâ;
 Hos glacie, hos ferventis aquæ vi barbarâ torquet;
 Aère suspendit, vivos terræ infodit artus;
 Concidit chalybe, aut hastâ transfigit acutâ.
 Mille aliis gestit noxis, pœnasque reposcit
 Virtutum. Sed queis invictos effera vexat
 Supplicii pugiles, ornat: lethoque triumphant.
 Horrida sacrarunt immites crimina terras;

g Joan. IV.

h Luc. V.

X A V E R I U S

Tergeminos i ex quo Socios Crux intulit astris,
 Primitias Japonum, suffixo in pectora ferro.
 Splendida victricis palmas gestamina dextræ,
 Purpureâ insignes ostentant luce coronas
 Spinola Mastrillusque, alii centum ordine Patres;
 Seu quos Hesperia virtus advexit ab orâ,
 Seu quos ipsa tulit Japonum læto ubere tellus.
 Tot Procerum capita alta, Crucis clarissima probro;
 Poenarumque avidum, vulgi haud ignobilis agmen,
 Omnigenum, immensum; pariter nuptæque virique;
 Solventesque rudem Christi in præconia linguam,
 Heroum assimiles, pueri teneræque puellæ.

Et sua pacatis increvit adorea Sinis;
 Opprobrii nec parca seges, nec avara doloris,
 Talibus illecebris capitur quando ardua virtus,
 Invitat fortes animos seges aspera laudis.
 Audiimus, quantos diâ pro lege labores,
 Emeritâ pietate senex, doctæque Mathesi
 Nobilis, & cultor Sinarum operosus, k Adamus,
 Sanguine Fernando ac Superum conjunctus amore,
 Pertulerit gravibus vinclis & carcere cæco;
 Quique seni comites mortis venere sub ictum.
 Omnia jam sacris placidi arrisere colonis
 Imperii; & blando populi cum Principe, ritus
 Christicolûm, æternæque probant oracula mentis.

Ite, agite, extorres ultro, & quæcunque caduca
 Exuti, Aligeris similes, divina propago,
 O Xaveriadæ, & vastos pertexite cursus.

k *Prima in Christianos ab Japonibus exprompta supplicia, in crucem atque in cælum extulere BB. Martyres Paulum, Joannem, Jacobum Societ. Jesu.*

k Vir nobilitate generis, & Apostolica virrute clarissimus, Ioan. Adamus Schall à Bell ex Luffrelberg castro archidiocesis Colonienfis, è Societ. I E S U Sacerdos, popularis atque cognatus noster, maximè enituit, & Christianam Religionem per annos sex & quadraginta iis in terris mirificè propagavit. *Ferdin. in diplomate de Fundatione Missionis India Orientalis, seu Sinica & Japonica.*

Illius

THAUMATURGUS.

49

Illius advolvī tumulo / Ducis, illius alium
 Fas coram fuerit venerari pignus, & altos
 Inde animo trahere, atque inter freta Sinica primum
 Corporis hospitium glebamque agnoscere inanem.
 Quæ loca velivoli nautæ, dum Sancia præter
 Littora ventus agit, sanctæ loca conscia morti
 Usque colunt. festo bombardæ explosa salutat
 Cum sonitu, statio quas parva insignit arenas.
 Ipse aderit, fidisque alacres præsentior Heros
 Afflabit Sociis animos, invictaque cœli
 Robora, mille juvandi artes, vitæque magistras.
 Ipse præit, densasque oneroso efferre videtur
 Falce cruces: gravis ut quondam sub imagine somni,
Amplius, exclamat, toto rursus igneus ore.
 Una viro requies, alius nascensque feraxque
 Ex alio labor, assiduos revolutus in orbis,
 Dum terris egit: pœnarumque arsit amore.
 Nunc etiam lectos sua per monumenta Sodales
 Barbariæ ad cultum rapiens, paribusque sequaces
 Exstimulans votis, dura inter & aspera forti
 Sublevat ipse manu; largum irrigat æthere nectar;
 Numinis incensos hominumque inflamat amores.

At tu rite piis affectans sidera curis,
 Patronoque sagax placitos superaddere cultus;
 Vivam Paderæ caris dum sedibus ædem
 Extruis; Oceano, Princeps, ab utroque labores
 Heroos agitas: urges palmaria cœpta,
 Missilis argenti pretio; lateque piatos
 Mystica per populos, & quæ gratissima Divis
 Tempa, paras: vivæ surgent in cordibus aræ.
 Et nova perdomito statuas Oriente trophæa,

Inter ceteros vero, quos ad perficiendum voluntatis suæ sacramentum in tantarum gentium vocatione Dominus præordinaverat, egregius servus ejus Franciscus Xaverius, novus Indiarum Apostolus, gloria sanctitatis & meritorum splendore præcipue emicuerat... dignus inventus erat, qui à Spiritu Sancto in tam insigne opus assumeretur, ac tanquam aliorum Dux divinâ providentiâ constitutus &c. In Balba Canoniz. S. Franc. Xaverii.

G

50. XAVERIUS THAUMATURGUS:
Ac stygii referes victor spolia ampla tyranni,
Francisco decoris confors, partæque salutis
Gentibus, auxiliis miscens socialia bella.
Grande triumphato nomen Xaverius Indo
Rettulit, augusto Divûm sacratuſ honore:
Ibis Francisco junctus, Fernande, per orbem;
Tu quoque Principibus jam nunc adscriptus Olympi.

